

Підкреслимо, що сьогодні безліч факторів, таких як глобалізація, інтеграція вітчизняної вищої освіти у світовий освітній простір, автономія ЗВО, розвиток електронного навчання, необхідність упровадження педагогічних інновацій, розробки нових моделей сучасної вищої освіти, вимагають адаптації освітян до нових умов праці. Нові реалії сучасного світу й організації вищої освіти вимагають від лідерів-освітніх менеджерів нових якостей: готовності до змін та використання кризового менеджменту, замість впевненості у стабільності; вміння делегувати свої владні повноваження, замість зациклення на жорсткому контролі; бути готовими до співпраці і співробітництва, замість постійної, часто виснажливої конкурентної боротьби; враховувати різноманітність сучасного світу, замість звичної установки до одноманітності; ставити перед собою і послідовниками більш високі цілі замість зосередженні на своїй егоцентричності; пам'ятати, що омріяний усіма лідер-керівник – це скромна людина, яка допомагає утвердитися іншим, бо шлях до лідерства – це не індивідуальна стежка, якою людина може пройти сама, а дорога, яка існує лише в просторі взаємовідносин з іншими людьми, які можуть стати вірними послідовниками.

Список використаних джерел:

1. Нестуля С.І. Дидактичні засади формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2019. 799 с.
2. Нестуля С.І., Нестуля О.О. Основи лідерства. Наукові концепції (середина ХХ – початок ХХІ ст.) : навч. посіб. Полтава : ПУЕТ, 2016. 375 с.

**ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
ПРИРОДНИЧИХ НАУК**

***Онiнко В.В.
Полтава, Україна***

Сучасна вища професійна освіта потребує реформ, що дозволяють забезпечити набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), які відповідають цілям та результатам навчання. Увага науковців направлено на вивчення проблеми формування м'яких навичок у майбутніх вчителів. Актуальність даної проблеми продиктована також і існуючими сьогодні викликами соціуму, економіки, професійної сфери, які змушують гостро звучати проблему комунікації професійної, соціальної та міжособистісної (Длугунович, 2014). Важливим представляється і необхідність формування і розвитку soft skills педагогічних кадрів як умова успішного формування м'яких навичок майбутніх учителів.

На нашу думку важливим і необхідним в реалізації розуміння, що до soft skills майбутнього вчителя природничих наук відносяться такі соціально-

комунікативні навички, як уміння працювати в команді, здатність здійснювати посередницькі функції, уміння здійснювати продуктивну і ефективну комунікацію. Виходячи з цього підходу, варто розібратися, які особливості притаманні комунікативним навичкам, що містить комунікативна компетентність, яку також відносять до *soft skills*.

Аналіз реальних педагогічних ситуацій дає уявлення, що в процесі навчання у студентів педагогічних вишів формується установка на якісне виконання професійних завдань, без уваги до важливості комунікативної компетентності в майбутній професії. Однак ключовим компонентом професійної підготовки майбутніх учителів, на думку багатьох дослідників і освітян, є сформована професійно-комунікативна компетентність. Вона являє собою здатність до встановлення ефективної взаємодії з суб'єктами навчання.

Загальні підходи, які існують в сучасній літературі, визначають комунікативну компетентність в якості одного з провідних показників оцінки кадрів в будь-якій професійній області (Коваль, 2015). Особливе значення цей показник набуває для професій системи «людина – людина», до яких відноситься широкий спектр педагогічних спеціальностей. Комунікативну компетентність майбутнього вчителя сьогодні можна розглядати як метакомпетентність, оскільки взаємодія людей, їх взаємини, взаєморозуміння, визначаються і забезпечують вектори на рішення нових завдань, готовністю існувати в нових умовах, умінням узагальнювати і орієнтуватися на особистість учня. У діяльності майбутнього вчителя її пов'язують з такими професійно важливими якостями, як гуманність, відповідальність, толерантність, емпатійність, діалогічність тощо.

Перед сучасною професійною освітою сьогодні стоїть важливе завдання сформувати загальнокультурні компетентності, які зараховують до м'яких навичок: здатність і готовність до діяльності і спілкування, до соціальної взаємодії з суспільством, спільнотою, колективом, сім'єю, друзями, партнерами, до співпраці і вирішення конфліктів, до толерантності, соціальної мобільності; готовність до самостійної, індивідуальної роботи, здатність до самовдосконалення, саморегулювання, самореалізації; володіння культурою мислення, здатність до критичного сприйняття інформації, логічному аналізу і синтезу. Формування цих компетентностей має нагальну потребу для майбутнього вчителя природничих наук, оскільки саме вони готують учнів профільної школи до професійної діяльності. Виходячи з того, що навчання двосторонній процес і, відповідно, придбання, формування і розвиток компетентностей також носить двосторонній характер. Учень набуває, освоює нові життєві навички, а саме *soft skills* або удосконалює вже наявні. Вчитель, як безпосередній організатор і учасник цих процесів, безсумнівно, повинен в першу чергу мати формуються м'якими навичками і, звичайно, удосконалювати їх (Ткачук 2016).

Освітнянами обговорюються питання використання потенціалу соціально-гуманітарних наук у формуванні м'яких навичок студентів педагогічних вишів. *Soft skills* – м'які навички, це навички, які дозволяють ефективно і гармонійно взаємодіяти з іншими людьми (Berglund, Heintz, 2014). Вони включають

універсальні і загальнокультурні компетентності сучасного конкурентоспроможного члена суспільства, фахівця. Найбільш часто згадуються: комунікативність, емоційний інтелект, перцептивні навички, вміння створювати команду, вміння приймати рішення.

Важливим складником професійної підготовки майбутніх учителів природничих наук є формування навичок соціальної взаємодії та міжособистісного спілкування, що сприяють становленню професіоналів-лідерів у педагогічній галузі. Зміст навчальних дисциплін – Педагогіка вищої школи; Психологія вищої школи; Менеджмент загальноосвітніх навчальних закладів; Іноземна мова у професійній діяльності; Інноваційні технології навчання природничих наук, Методика навчання у старшій і вищій школі – дозволяє формувати не лише фахові компетентності, але й соціальні навички (soft skills), серед яких: здатність до колективних дій та організації взаємодії в колективі; знання основних способів і засобів міжособистісної комунікації, стилів мовлення, практичний досвід комунікації різними мовами в галузі природничих наук; вміння постійно збагачувати власне мовлення, застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності; займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості; вміння виробляти власну стратегію і тактику професійної поведінки, діяльності з урахуванням інтересів колективу, навички роботи в команді. Під час викладання дисциплін викладачі використовують серед іншого «контекст-практики», що імітують умови, які виникають під час професійної діяльності вчителів, метод проєктів, який сприяє виробленню незалежності мислення студентів та забезпечує об'єктивне вивчення проблем, які вимагають оцінки; перегляд відеороликів і відеотренінгів, відеоматеріалів із колективним їх обговоренням, використанням інтерактивних вправ покращують запам'ятовування матеріалів і підвищують мотивацію до навчання, розвиток навичок індивідуального й колективного спілкування. На практичних заняттях студенти беруть участь у групових дискусіях на актуальні професійні теми де самі студенти формулюють докази, обґрунтування принципів і підходів. Для того, щоб обговорення було успішним, попередньо визначаються правила, з якими ознайомлюються всі учасники. Модератор дискусії уважно слідкує за поведінкою учасників, фіксує порушення правил чи відхилення від правильного перебігу обговорення, коригує проведення дискусії. Серед тем для дискусії слід обирати ті, які є актуальними, пов'язаними з матеріалом, що вивчається, і дозволяють студентам максимально повно використовувати особистий практичний досвід. Саме групові обговорення питань забезпечують можливості для зворотного зв'язку, практичного досвіду і мотивації студентської аудиторії і дозволяє сформувати комунікативних навичок майбутніх учителів. Моделювання наукової конференції, передбачає ретельну і ґрунтовну розробку теми, тривалу підготовку і високий науково-теоретичний рівень доповідей, сприяє виробленню навичок дослідницької роботи і служать стимулом для розвитку професійного спілкування. До методів активного формування «м'яких» навичок, зокрема навичок міжособистісного спілкування, належать ділові ігри, які моделюють створення близьких до реальних ситуацій, зокрема педагогічної ситуації, консультування учнів, проведення батьківських

зборів, обговорення відкритого заняття тощо. Перевагами ділових ігор є виконання певних ролей із наступним обговоренням та аналізом, що дозволяє зрозуміти мотиви поведінки учасників гри і визначити допущені у процесі помилки. Слід зазначити, що в діловій грі навчання відбувається у процесі спільної діяльності. Кожен розв'язує своє завдання і виконує свою роль. Спілкування в діловій грі – це не тільки спільне засвоєння професійних знань, але й імітація комунікації людей у процесі роботи, це навчання спільній діяльності, умінням і навичкам співпраці. Перевагами такого виду занять є максимальне наближення навчання до реальної практичної діяльності фахівців даної галузі, а також, що не менш важливо, застосування теоретичних знань на практиці; розвиток логічного мислення, здатність швидко та адекватно реагувати на поставлені питання, удосконалення мовлення, уміння спілкуватися в колективі, формування усвідомлення належності до певного колективу, групи, що допомагає навчитися контролювати емоції, виявляти повагу до думки інших, навчає поважати членів колективу тощо.

Таким чином, вивчаючи проблему формування і розвитку soft skills у майбутніх учителів природничих наук, визначаємо як умову ефективності реалізації формування універсальних, загальнокультурних компетентностей, вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Длугунович Н.А. (2014) Soft skills як необхідна складова підготовки IT-фахівців. *Вісник Хмельницького національного університету*, 6, 219. (с. 239-242)
2. Коваль К.О. (2015) Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливіших чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного університету*. 2. (с. 162-167).
3. Ткачук І.І. (2016). Формування у старшокласників спрямованості на майбутній професійний успіх. (дис... канд. пед. наук). Київ. 298 с.
4. Berglund A., Heintz F. (2014) Integrating Soft Skills into Engineering Education for Increased Student Throughput and more Professional Engineers. LTHs 8:e Pedagogiska Inspirationskonferens, 17 december, Linköping University, Sweden – 2014. Retrieved from https://www.lth.se/fileadmin/lth/genombrottet/konferens2014/11_Berglund_Heintz.pdf.

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ А.С. МАКАРЕНКА У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

*Сайко Н.О.
Полтава, Україна*

Педагогічна спадщина А.С. Макаренка викликає безперервну наукову полеміку, зіставляючи його погляди, дії, прийняті рішення з сучасністю. Багато зараз ми чуємо критики у бік А.С. Макаренка, про те, що і використовував дитячу працю, і застосовував фізичні покарання, і про те, що вкрав дитинство у дітей тощо. Однак, щоб зрозуміти людину, потрібно проаналізувати за яких